

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911, Första kammaren. Nr 21.

Onsdagen den 19 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *von Sydow* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående understöd till aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet för fortsatt uppehållande af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Ostasien;

2:o) med förslag till förordning angående anstånd i vissa fall med erläggande af stämpelafgift för arffallen egendom;

3:o) med förslag till förordning om vissa ändringar i 8 och 50 §§ af förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften;

4:o) angående upplåtande af lägenheter från förra militiebostället Tomarp nr 1 i Kristianstads län;

5:o) angående upplåtande af lägenheter från förra militiebostället Kungs-Norrby kungsgård i Östergötlands län;

6:o) angående ändrad lydelse af 46 § i kungl. förordningen angående de allmänna skogarna i riket den 26 januari 1894;

7:o) angående A. A. Wahlbergs ansökning om uppgörelse medels ackord af sökandens skuld till kronan;

8:o) angående beredande af ålderstillägg åt revisorn hos domänstyrelsen Erik Gustaf Fahlerantz och jägmästaren Gunnar Viktor Schotte;

9:o) angående kapitalökning för jordförmedlingsfonden;

10:o) angående kapitalökning för odlingslånefonden;

11:o) angående kapitalökning för fonden för fiskerinäringens befrämjande;

12:o) angående kapitalökning för norrländska nyodlingsfonden;

13:o) angående kapitalökning för egnahemslånefonden; och

14:o) angående driftkostnader under år 1912 för egnahemslånefonden.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammarens inkomna protokoll:

*Protokoll, hållet inför statsrådet och
chefen för justitiedepartementet
den 18 april 1911.*

Till justitiedepartementet hade inkommit *dels* från Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gäfleborgs län en riksdagsmannafullmakt af innehåll att, sedan förtroendemannen Ernst Fredrik Vilhelm Blomberg blifvit af länets landsting utsedd till ledamot af Riksdagens Första kammare för en tid af sex år, räknade från och med den 1 januari 1911, men denna plats blifvit ledig, vid förrättning enligt 14 § af lagen om val till Riksdagen partisekretären *Carl Gustaf Theodor Wickman* blifvit utsedd att inträda såsom ledamot af nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1917, *dels ock* från Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Skaraborgs län en fullmakt, enligt hvilken, i enahanda ordning som nu nämnts, godsägaren *Johan Gustaf Samuelsson* å Ekedal utsetts att efter godsägaren *Ivar Wijk*, som af länets landsting valts till ledamot af Första kammaren för sex år från den 1 januari 1911, inträda såsom ledamot af kammaren för tiden till den 1 januari 1917.

Vid den granskning af dessa fullmakter, som företogs inför departementschefen samt vidare af vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot desamma icke någon anmärkning.

Protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle jämte de granskade fullmakterna öfverlämnas till Första kammaren.

Efter uppdrag:
Steno Stenberg.

Justerades protokollen för den 4, 5, 6, 7 och 10 i denna månad.

Anmälades och bordlades lagutskottets utlåtanden:

nr 34, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot nattarbete af män inom vissa arbetsområden;

nr 35, i anledning af väckt motion om typografyrkets undantagande från giltighetsområdet för lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag; och

nr 36, i anledning af väckt motion om förbud mot handel med tobaksvaror å restauranger och kaféer under sådan tid, då tobaksbod skall hållas stängd enligt lagen angående förbud mot handels idkande å söckendag utöfver viss tid.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets den 10 innevarande april bordlagda betänkanden nr 19 och 21 äfvensom bankoutskottets samma dag bordlagda utlåtande nr 27.

Vid föredragning af bankoutskottets den 10 innevarande månad bordlagda memorial nr 28, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens tionde hufvudtitel, godkändes de i detta memorial föreslagna voteringspropositioner.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 10 i denna månad bordlagda utlåtande nr 32 och memorial nr 33 äfvensom Första kammarens andra tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtanden nr 5 och 7.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under dagen aflämnade nådiga proposition till Riksdagen angående understöd till aktiebolaget Svenska ostasiatiska kompaniet för fortsatt uppehållande af regelbunden ångbåtsförbindelse mellan Sverige och Ostasien.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) med förslag till förordning angående anstånd i vissa fall med erläggande af stämpelafgift för arfallen egendom; och
 - 2:o) med förslag till förordning om vissa ändringar i 8 och 50 §§ af förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften.
-

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående upplåtande af lägenheter från förra militiebostället Tomarp nr 1 i Kristianstads län;

2:o) angående upplåtande af lägenheter från förra militiebostället Kungs-Norrby kungsgård i Östergötlands län;

3:o) angående ändrad lydelse af 46 § i kungl. förordningen angående de allmänna skogarna i riket den 26 januari 1894;

4:o) angående A. A. Wahlbergs ansökning om uppgörelse medels ackord af sökandens skuld till kronan;

5:o) angående beredande af ålderstillägg åt revisorn hos domänstyrelsen Erik Gustaf Fahlerantz och jägmästaren Gunnar Viktor Schotte;

6:o) angående kapitalökning för jordförmedlingsfonden;

7:o) angående kapitalökning för odlingslånefonden;

8:o) angående kapitalökning för fonden för fiskerinäringens befrämjande;

9:o) angående kapitalökning för norrländska nyodlingsfonden;

10:o) angående kapitalökning för egnahemslånefonden; och

11:o) angående driftkostnader under år 1912 för egnahemslånefonden.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att lagutskottets utlåtanden nr 34—36 skulle sättas främst bland betänkandena på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3,21 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Torsdagen den 20 april.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Herr statsrådet grefve *Hamilton* aflämnade Kungl. Maj:t nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående anvisande af särskildt rekryteringsbidrag för fyllande af 1912 års stater;

2:o) angående reglering af löneförhållandena vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m.; samt

3:o) angående beredande af pension åt öfverläkaren vid Härnösands hospital Per Gustaf Wingqvists änka och omyndiga dotter Elin Sofia.

Upplästes följande ingifna läkarintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Första kammare herr *Johan Johansson* i Valared på grund af sjukdom ännu är oförmögen att infinna sig i Riksdagen, intygas.

Ulricehamn den 18 april 1911.

Carl Eklund.
Stadsläkare.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial nr 38, punkten 2, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

»Den som, i likhet med Första kammaren, vill, att aflöningsstaten för förste provinsialläkare och provinsialläkare må beträffande förste provinsialläkare erhålla följande lydelse:

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Summa.	Anmärkning.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
1 förste provinsialläkare	5,000	2,100	600	7,700	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
1 » »	5,000	2,100	300	7,400	
1 » »	5,000	2,100	300	7,400	
1 » »	5,000	2,100	—	7,100	
12 » »	60,000	25,200	—	85,200	
1 » »	—	1,500	—	1,500	
7 » »	—	10,500	—	10,500	
Kronor	80,000	45,600	1,200	126,800	

röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra kammaren beslutat, att omförmälda aflöningsstat skall i nedannämnda del erhålla följande lydelse:

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Summa.	Anmärkning.
1 förste provinsialläkare	4,000	2,000	600	6,600	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 » »	4,000	2,000	300	6,300	
1 » »	4,000	2,000	300	6,300	
1 » »	4,000	2,000	—	6,000	
12 » »	48,000	24,000	—	72,000	
1 » »	—	1,500	—	1,500	
7 » »	—	10,500	—	10,500	
Kronor	64,000	44,000	1,200	109,200	

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 113;

Nej — 32.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsänt till Andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 342, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 51 ja och 170 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 164 ja och 202 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial nr 38, punkten 3, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

»Den som, i likhet med Första kammaren, vill, att aflöningsstaten för förste provinsialläkare och provinsialläkare skall, i hvad den afser provinsialläkare, hafva följande lydelse:

1	provinsialläkare	3,000	1,000	1,000	5,000	} Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1	»	3,000	1,000	500	4,500	
11	»	33,000	11,000	5,500	49,500	
1	»	3,000	1,000	—	4,000	
172	»	516,000	172,000	—	688,000	
	Kronor	558,000	186,000	7,000	751,000	

röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra kammaren beslutat att för inrättande af ett provinsialläkardistrikt inom Norrbottens län, utöfver af Kungl. Maj:t föreslagna tretton distrikt, öka aflöningsstaten för provinsialläkare med 4,000 kronor till 755,000 kronor.»

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 79;

Nej — 64.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 343, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 89 ja och 132 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 168 ja och 196 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial nr 38, punkten 4, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

»Den som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, till

bidrag för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar, må på extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af 1,500,000 kronor, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, beslutat att till bidrag för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar på extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af 1,750,000 kronor.»

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 97;

Nej — 48.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 344, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 58 ja och 161 nej, samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 155 ja och 209 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial nr 39, föreslagna och och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

»Den som, i likhet med Första kammaren, vill, att herr J. Rehns motion, nr 197, om anslag till inrättande af telefonförbindelse mellan fastlandet och Holmön icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, beslutat att, i anledning af herr Rehns motion, för år 1912 anvisa ett anslag af 14,000 kronor för anordnande af telefonförbindelse från lämplig punkt å fastlandet till Holmön inom Västerbottens län, dock att anläggningen i fråga icke må utföras, förrän från ortinnevånarna lämnats vederbörlig förbindelse att erlægga afgifter

för minst fem telefonabonnemang, att bekosta för linjen erforderligt antal stolpar från den punkt, där telefonkabeln når Holmöns strand till den blifvande stationen, äfvensom att bestrida kostnaderna för såväl lokal för telefonstationen som aflöning till dess föreståndare.»

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 91;
Nej — 53.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 345, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 109 ja och 111 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 200 ja och 164 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämligt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af bevillningsutskottet i dess memorial nr 20 föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

»Den som, i likhet med Första kammaren, vill, att förevarande motion om ändring i 4 § af förordningen den 23 oktober 1908, angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter, icke skall till någon Riksdagens åtgärd föranleda, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, beslutat, att 4 § 1 och 10 mom. i förordningen den 23 oktober 1908, angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter, skola från dag, som Kungl. Maj:t bestämmer, erhålla följande ändrade lydelse, nämligen:

1 mom. Utlänning, som här i riket gifver offentlig föreställning eller tillställning af hvad slag det vara må, vare sig mot inträdesafgift eller mot afgift, som eljest på ett eller annat sätt fordras, uppbäres eller mottages, skall, där ej sådant fall är för handen, som afses i 3 mon., härför utgöra särskild bevillningsafgift med fem procent af bruttoinkomsten.

Denna bevillningsafgift skall utgå:

a) vid konsert, opera- eller annan musikalisk, dramatisk eller litterär föreställning, cirkus- eller varietéföreställning, så ock vid annan med någon af de nu nämnda jämförlig föreställning äfvensom vid bal, maskerad eller annan dylik tillställning,

1) då bruttoinkomsten kan antagas komma att öfverstiga femhundra kronor, efter den verkliga bruttoinkomsten, dock alltid med minst tio kronor, samt

2) då bruttoinkomsten kan antagas icke komma att öfverstiga femhundra kronor, efter beräknad bruttoinkomst, med lägst tio och högst tjugufem kronor;

b) för anställande eller anordnande af karusell- eller annan konstakning, målskjutning, ringkastning eller kraftprof samt för förevisande af människor, djur, naturalier eller andra föremål eller af panorama, biografbilder, vaxkabinett, optiska eller mekaniska konststycken eller vid annan med de nu nämnda jämförlig tillställning, som icke är att hänföra under a), efter beräknad bruttoinkomst, med lägst fem och högst femtio kronor för hvarje dag, sådan föreställning eller förevisning äger rum.

10 mom. Frihet från erläggande af bevillningsafgift enligt denna § åtnjutes:

a) för amatöriddrottsmän vid deltagande i idrottstävlingar; samt

b) då Kungl. Maj:t, till följd af särskilda omständigheter, för visst fall medgifvit befrielse från bevillningsafgift.»

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 118;

Nej — 27.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 346, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 93 ja och 125 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 211 ja och 152 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af bankoutsrottet i dess memorial nr 28, punkten 1, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

»Den som, i likhet med Första kammaren, vill, att ifrågasvarande motion II: 9 icke må af Riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, med afslag å utskottets hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.»

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 76.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsdrag, nr 347, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 79 ja och 138 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 147 ja och 214 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af bankoutskottet i dess memorial nr 28, punkten 2, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

»Den som, i likhet med Första kammaren, vill, att Riksdagen må medgifva, att generalkonsul Richard Bagges änka fru Lily Bagge, född Schwartz, må från och med år 1911, så länge hon i sitt nuvande änkestånd förblifver, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af åttahundra kronor, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, afslagit såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.»

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 103;

Nej — 39.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 348, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 47 ja och 171 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 150 ja och 210 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af bankoutsrottet i dess memorial nr 28, punkten 3, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

»Den som, i likhet med Första kammaren, vill med afslag å utskottets hemställan bifalla den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, afslagit utskottets hemställan och bifallit ett under öfverläggningen framställt yrkande, att Riksdagen måtte medgifva att åt förre soldaten Anders Johan Lund må från och med innevarande år å allmänna indragningsstaten under hans återstående lifstid utgå en årlig pension till så stort belopp, att densamma jämte Lund tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshuskassa uppgår till 300 kronor.»

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 53;

Nej — 87.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 349, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 60 ja och 158 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 113 ja och 245 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning öfver följande af bankoutsrottet i dess memorial nr 28, punkten 4, föreslagna och af båda kamrarna godkända voteringsproposition:

»Den, som i likhet med Första kammaren, vill, att förevärande motion, II: 109, icke må vinna Riksdagens bifall, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra kammaren, med afslag å utskottets hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.»

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 96;

Nej — 42.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 350, som upplästes och hvaraf inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 87 ja och 129 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 183 ja och 171 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran lagutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden nr 34—36.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets den 10 och 19 i denna månad bordlagda betänkande nr 19, i anledning af väckta motioner om ändring i 8 § af förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt den 28 oktober 1910.

*Angående
lifförsäkrings-
anstalts fri-
kallande från
viss inkomst-
skatt.*

I två särskilda motioner, väckta, den ena inom Första kammaren, nr 49, af herr *Wijkander* och tre andra af kammarens ledamöter, samt den andra inom Andra kammaren, nr 87, af herr *Palme* med instämmande af två af kammarens ledamöter, hemställdes, att Riksdagen ville besluta sådan ändring af § 8 i nu gällande förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt, att bland de moment, som angåfve hvad som icke borde såsom inkomst taxeras, infördes ett af ungefär följande lydelse: »hvad lifvförsäkringsanstalt använder för återbäring till försäkringstagare eller afsätter för framtida återbäring till dessa.»

Angående
lifförsäkrings-
anstalts fri-
kallande från
viss inkomst-
skatt.

(Forts.)

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda grunder hemställt, att Riksdagen, i anledning af herr Wijkanders m. fl. samt herr Palmes förevarande motioner om ändring i 8 § af gällande förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, »det täcktes Kungl. Maj:t låta föranstalta om utredning, i hvad mån från taxering för inkomst må undantagas medel, som af lifvförsäkringsanstalt återbäras till försäkringstagare, samt för Riksdagen framlägga det förslag till ändring i gällande beskattningsförordningar, som af utredningen kan föranledas.»

Reservation hade afgifvits af herrar *Wester*, *Boman*, *Knaust* och *Nordström*, hvilka anført, bland annat, följande: »Öppnar Riksdagen genom en skrifvelse, sådan som af utskottet nu tillstyrkts, vägen till skattefrihet i visst afseende för ifrågavarande anstalter, lærer det blifva Riksdagen svårt att sedermera ställa sig afvisande gentemot liknande anspråk, som helt visst och i många fall med lika fog komma att framställas från flera håll och särskildt från allehanda andra på ömsesidighetsgrundsatsen hvilande företag.»

Vidare hade reservation afgifvits af herr *Hedenlund* mot vissa delar af motiveringen, samt af herr *Hammarström*, hvilken dock ej framlagt sin mening.

Herr *Wester*: Denna motion är af betydande skatteekonomisk innebörd, när den söker befria de största och rikaste bolagen i vårt land från en väsentlig del af deras beskattning och fastslår en princip, som i skattehänseende är ohållbar samt i tillämpningen medför de farligaste konsekvenser. Hvad innebär då denna princip? Jo, att lifvförsäkringsbolagens vinst icke är någon verklig vinst, utan endast en återbäring af förut för högt betalda premier. Det låter ju mycket bra; man kan ju liksom taga på, att detta icke är en vinst; det är en återbäring af för högt betalda premier. Men granskar man frågan litet närmare, kommer man underfund med att det icke är en återbäring, utan i många fall en vinst, som måste beskattas. Jag frågar: hvarifrån hämta bolag den väsentliga delen af sina inkomster? Jo, från sin finansiella verksamhet, och inkomsterna uppkomma genom värdestegringar på byggnader och värdepapper, genom räntevinster, genom i förtid annullerade försäkringar och till sist genom den s. k. underdödligheten, d. v. s. att försäkringstagare lefva längre, än man i kalkylen förut beräknat. Inom utskottet blef man snart enig om, att dessa rena affärsvinster icke kunde lämnas skattefria; de voro af den beskaffenhet, att de måste beskattas, och därmed föll ock den hufvudsakliga delen af själfva motionen. Återstod då den andra delen af bolagets vinst, nämligen den, som erhålles genom den s. k. underdödligheten. Men då det för bolagen

måste vara en vinst, att försäkringstagarne lefva så länge som möjligt, och dödlighetsprocenten måste grundas på sannolikhetsberäkningar, är detta en vinst, som enligt våra skatteprinciper måste beskattas. Bryter man mot denna princip, bryter man sönder den skatteförordning, som Riksdagen förlidet år antog, och skapar undantag och skattefrihet på många olika områden, icke blott i afseende å lifförsäkringsbolag, utan äfven för många andra liknande ekonomiska föreningar. Jag skall taga ett exempel, nämligen Stockholms brandkontor, som är en liknande försäkringsförening. Hela dess verksamhet grundar sig på inbetalda premier, precis på samma sätt som lifförsäkringsbolagens, men det har visat sig, att eldsolyckorna äro af mindre omfattning, än man från början beräknat, och en vinst uppstår, som årligen återbetalas till delägarna. Här hafva vi således precis samma förhållande, som förekommer för lifförsäkringsbolagen, och man skulle kunna säga, att det för brandkontoret liksom för ett lifförsäkringsbolag endast är en återbäring af för högt inbetalda premier, men då Riksdagen år 1902 hade denna fråga före, fanns icke en röst, hvarken i utskottet eller i Riksdagen, som höjdes för en sådan tolkning, att vinst af ifrågavarande slag icke skulle beskattas. Bolagen äro nu beskattade och betala en högst betydlig årlig skatt. Äfven på andra ekonomiska föreningar, t. ex. kooperativa föreningar, kan samma sats tillämpas. Vid granskning af deklARATIONERNA förra året såg jag på en hel del deklARATIONER upptaget såsom vinst bidrag från vederbörande organisationer. Detta, kan man säga, är ännu mer en återbäring af förut inbetalda afgifter, men dessa äro också beskattningsbara. Således torde man finna, att slå vi fast principen om skattefrihet för ifrågavarande vinstmedel — och det göra vi genom antagande af här föreslagna skrifvelse till Kungl. Maj:t — så komma nog följderna att visa sig på många områden, där man redan nu kan begära att få samma skattefrihet, som lifförsäkringsbolagen skulle erhålla, och många ekonomiska föreningar skulle skapas på grund af att man för inbetalda premier finge åtnjuta den skattefrihet, som här komme att gälla.

Det yttrades i motionen förra året, att det vore en hufvudsak, att lifförsäkringsbolag samt ränte- och kapitalförsäkringsanstalter blefve likställda i skattehänseende. Riksdagen beslöt då denna likställighet genom att införa beskattning i bägge fallen. I år ser det ut, som om motionären skulle anse det vara en hufvudsak, att de blefve olikställda, och att lifförsäkringsbolagen befriades från skatt. Men statens utgifter minskas icke genom att skattefrihet beviljas för stora områden; minskning i skatterna å ett håll måste ersättas genom ökade skatter på andra, och detta kan icke vara öfverensstämmande med rättvisa och billighet.

Såsom kammaren behagar finna, har vid betänkandet fogats

*Angående
lifförsäkrings-
anstalts fri-
kallande från
viss inkomst-
skatt.*

(Forts.)

Angående
lifförsäkrings-
anstalts fri-
kallande från
viss inkomst-
skatt.

(Forts.)

en bilaga, som utskottet fått från försäkringsföreningen; den har kommit till utskottet i flera upplagor. Den första upplagan innehöll i afseende å beskattningen af lifförsäkringsbolagen i Frankrike, att man icke kunde rätt redogöra därför, emedan skatten utgick såsom registrerings- och stämpelafgifter. Den andra från samma håll härrörande sändningen, som vi nu finna bilagd detta betänkande, talar om, att inkomstskatt endast delvis utgår från lifförsäkringsbolag i Frankrike. Det är ju rätt egendomligt, då, såsom herrarna veta, man ännu icke i Frankrike infört inkomstskatt, man likväl talar om, att dylik skatt därstädes utgår. Den tredje upplagan fick jag i går, och denna bemöter reservationen, men såsom anonym fäster jag icke afseende vid densamma.

Inom utskottet omfattades denna motion till en början med det allra lifligaste intresse, men då man kom underfund med, att det vore en ren orimlighet att bifalla densamma, så öfvergick man i stället till det skrifvelseförslag, som nu föreligger, och äfven detta blef föremål för det lifligaste intresse.

Det såg nästan ut, som om det för lifförsäkringsbolagen skulle gälla lifvet. I själfva verket betyder dock denna sak ganska litet för lifförsäkringsbolagen. Visserligen är det en lättnad för hvarje bolag liksom för enskilda personer att få minskade skatter eller inga skatter alls, men sådant låter sig ju icke göra. Jag vill gärna erkänna ifrågavarande bolags höga fosterländska syfte, dess stora nationella betydelse och dess praktiska ändamål, men detta får man söka understödja och befrämja på andra sätt än genom en olämplig och orättvis förändring af gällande skatteförordning, och därför, herr talman, ber jag att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Friherre Beck-Friis, Carl Joachim: Den föregående ärade talaren yttrade, att han var rädd, att ett bifall till utskottets hemställan skulle bryta sönder principen för den skattelag, som under förlidet år antogs, och att man därigenom skulle skapa undantagsförhållanden. Utskottet har icke menat någonting sådant. Tvärtom. Utskottet har velat söka utveckla och tillämpa de principer, som i fjol antogos. Men frågan är ju, hvad som är verklig vinst för ett bolag, och hvad som skall beskattas. I gällande förordning för lifförsäkringsbolagen stadgas, att Kungl. Maj:t skall fastställa grunderna för deras verksamhet och för fördelningen af den vinst, som tillkommer försäkringstagarna. Nu utgöres ju en del af de inkomster, ett bolag har, af de premier, som det åligger försäkringstagarna att betala. Men då icke bolagen behöfva använda fullt ut dessa medel, utan det uppstår öfverskott på dem, äro i de flesta fall bolagen skyldiga att återbetala detta öfverskott till försäkringstagarna. Detta öfverskott, öfver hvilket bolagen icke hafva rätt att disponera, torde således icke kunna betraktas såsom vinst i försäkringsbolagens händer. Nu är ju

förhållandet det, att försäkringsbolagen hafva äfven andra stora inkomster än dessa premier. De hafva inkomst af sina fonder, de kunna göra vinster, därigenom att försäkringsbref annulleras m. m., och dessa inkomster äro ju beskattningsbara hos bolagen. Utskottet har därför ansett sig icke kunna tillstyrka bifall till de motioner, som blifvit väckta i denna fråga, men har däremot ansett, att det skulle vara till fördel, att en utredning skedde, i hvad mån dessa återbetalningar, som verkställas af bolagen, kunna bero på för högt inbetalda premier, och utskottet har därför hemställt om en skrivelse i den riktningen, samt att Kungl. Maj:t måtte framlägga det förslag, hvartill denna utredning kan föranleda. Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
lifförsäkrings-
anstalts fri-
kallande från
viss inkomst-
skatt.*

(Forts.)

Herr Boman: Då det här tillstyrkes en undersökning, huruvida icke skattefrihet bör medgifvas för viss del af lifförsäkringsbolagens vinst, utgår utskottsmajoriteten liksom motionären från trenne skäl härför: nämligen, uppfattningen att ifrågakvarande vinst egentligen icke skulle vara en verklig vinst, utan ett depositum, tillhörigt de försäkrade, vidare från vikten och betydelsen af att lifförsäkringsrörelsen främjas i anseende till dess stora privat- och nationalekonomiska betydelse. Slutligen framhålles ock, att den nuvarande bestämmelsen medför en dubbelbeskattning af denna vinst.

I den första frågan, den viktigaste, nämligen huruvida den vinst, som återbäres till försäkringstagare, är en verklig vinst eller icke, synes det mig alldeles själfklart, att den är en verklig affärsvinst. Den försäkrade har afhändt sig premierna, men kan återfå viss del däraf enligt grunder, öfver hvilka han dock icke äger bestämmanderätt, och hvilka kunna ändras och i vissa fall ha ändrats utan hans hörande. I vissa fall dessutom, nämligen i fråga om gamla försäkringar, är återbäringen helt och hållet en gåfva, ty då försäkringsaftalet slöts, fanns det icke något af tal om vinstandel för den försäkrade. Vinsten uppkommer, såsom utskottet säger, därigenom att premierna beräknas högre, än de behöfva vara, och bestämmas så af bolaget »för att detta skall vara på den säkra sidan». Ja, vid all sund ekonomisk verksamhet får man räkna så, att inkomsterna blifva större än utgifterna, eljest befinner man sig icke på den säkra sidan, och företaget kan icke äga bestånd. Man skulle således kunna sätta i fråga rörande äfven åtskilliga andra företags vinst, om den är en verklig vinst. Jag vill här särskildt erinra om sparbankerna; inlåningsräntan till insättarna måste naturligtvis sättas lägre än utlåningsräntan, detta för att banken skall vara på den säkra sidan, hvilket dock icke hindrade, att Riksdagen i fjol införde skatteplikt för sparbanker liksom för lifränte- och kapitalförsäkringsanstalter. Ingen lär väl bestrida, att främjande af spar-samhet genom insättningar i sparbanker är för det allmänna af

Angående en betydelse, som fullt kan jämföras med uppmuntrande af
lifförsäkrings- liffförsäkringsrörelsen. I fråga om sparbankerna borde Riksdagen
anstalts fri- således hafva samma anledning att införa skattefrihet som för
kallande från liffförsäkringsbolagen, men 1910 års skattelagar införde skatteplikt
viss inkomst- för sparbanker.
skatt.

(Forts.)

Hvad frågan om den dubbla beskattningen angår, så förekommer sådan i svensk skattelagstiftning på flera områden, särskildt för aktiebolag, där såväl bolaget som dess aktieägare få skatta för samma inkomst. Den förste ärade talaren framhöll, hurusom konsekvensen af den undersökning, som här ifrågasattes, med nödvändighet torde blifva, att man också skulle tvingas befria brandförsäkringsbolag från skatteplikt för den del af vinsten, som återbäres, och jag är öfvertygad om, att med samma nödvändighet skulle följa, att Riksdagen finge upphäfva den i följd införda skatteplikten för sparbanker samt liffränte- och kapitalförsäkringsanstalter. Äfven af kooperativa föreningar skulle man svårligen kunna upptaga skatt, om sådan frihet, som här blifvit ifrågasatt, skulle beviljas.

På grund af det anförda ber jag få yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Hellner: Då jag är en af motionärerna i denna fråga, vill jag icke underlåta att till utskottet frambara min erkänsla för det välvilliga mottagande, som motionen fått röna från utskottets sida. Utskottet har i sitt utlåtande meddelat, att det varit i tillfälle att undersöka bolagsordningar och grunder för verksamheten för ett stort antal af såväl ömsesidiga liffförsäkringsbolag som liffförsäkringsaktiebolag, hvarvid utskottet funnit det vara en allmän regel, att, sedan afsättning till fonder ägt rum i enlighet med bestämda grunder och sedan till aktieägarne utdelats vinst till visst begränsadt belopp, hela den återstående vinsten skall tillfalla försäkringstagarna och återbäras till dem. Utskottet har vidare erinrat om, att det öfverskott, som här är i fråga, till hufvudsaklig del uppkommer därigenom att liffförsäkringsbolagen vid beräkningen af premier gå ut från en dödlighetsprocent, som är något högre än den normala, och däraf följer, att under normala förhållanden premierna lämna öfverskott sedan afsättningen till fonderna och kostnaderna för bolagets förvaltning blifvit gäldade. Hvem är det som detta öfverskott tillfaller? Det mesta tillfaller försäkringstagarna sjelfva, ty såsom redan framhållits återbäres, sedan afsättning till fonderna och vinstutdelning ägt rum, hvad som återstår till försäkringstagarna. Kan det då vara riktigt, att det är de stora rika bolagen, hvilka beskattas, då man beskattar detta öfverskott? Nej, jag kan icke se annat, än att det är de enskilda försäkringstagarna som beskattas, ty just med samma belopp, som skatten utgår, minskas det belopp, hvilket till dem återbäres. Jag kan icke finna någon antaglig

grund för försäkringstagares beskattning däruti, att deras premieinbetalningar äro större än de strängt taget behöfva vara. Det är, såsom redan framhållits, hänsynen till bolagens soliditet som föranlett detta, och denna soliditet skulle under icke normala förhållanden riskeras, om bolagen satte ner sina premier alltför mycket. Jag kan för öfrigt af den reservation, som här lämnats af herrar Wester m. fl., icke se annat, än att äfven dessa reservanter hafva den uppfattningen, att ifrågavarande s. k. vinst icke är ett lämpligt beskattningsobjekt. Ty reservanterna rekommendera till bolagen att sätta ned premierna, så att öfverskott icke uppkommer. En tillämpning af denna metod skulle ju medföra, att staten icke erhöi ifrågavarande skattebidrag, och jag kan därför ej finna annat än att reservanterna härigenom medgifvit att berättigad grund icke finnes för beskattande af dessa belopp. Om man då jämför med hvarandra dessa båda utvägar, den af reservanterna föreslagna, att bolagen skola sätta ned premiesatserna, och den af utskottsmajoriteten föreslagna, att man söker utreda, om icke detta öfverskott kan befrias från skatt, så kan jag icke se annat än att den senare utvägen är den riktiga. Det slutliga resultatet i skattehänseende skulle ju blifva detsamma i bägge fallen, men man skulle enligt utskottets förslag befria bolagen från nödvändigheten att anlita en utväg, som under icke normala förhållanden skulle för dem medföra osäkerhet. Detta är i lifförsäkringens intresse och utan tvifvel nationalekonomiskt riktigt. Då nu utskottet, i stället för att direkt yrka förändring af skatteförordningen, såsom motionärerna föreslagit, hemställer om en skrivelse till Kungl. Maj:t, kan jag icke säga annat, än att detta utan tvifvel är lämpligt och kanhända nödvändigt, och därför, herr talman, anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
lifförsäkrings-
anstalts fri-
kallande från
viss inkomst-
skatt.*

(Forts.)

Herr Hammarström: Hvad själfva sakfrågan beträffar, vill jag icke bestrida, att den möjligen kan ses från olika synpunkter och att det i någon mån kan vara tvifvelaktigt huru den bör bedömas. Jag har dock för min del icke kunnat ansluta mig till skrivelseförslaget, som utskottsmajoriteten förordar, och då jag efter den uttömmande debatt, denna fråga i bägge kamrarna var föremål för under förra året, ansåg det tämligen onödigt att angifva skäl för denna min uppfattning, har jag reserverat mig blankt. Jag skall dock nu bedja att få angifva mina skäl, sedan det här i kammaren kommit till debatt och det därjämte inträffat, att åtskilliga utskottsledamöter, som förra året bestämdt motsatte sig saken, nu omfattat tanken på en skrivelse med begäran om utredning.

Jag vågar hålla före, att de nya skattelagar, som vid 1910 års riksdag antogos, skola, huru omsorgsfullt förberedda de än voro, dock i tillämpningen visa sig, hvad detaljerna beträffar, be-

*Angående
lifförsäkrings-
anstalts fri-
kallande från
viss inkomst-
skatt.*

(Forts.)

häftade med större och mindre brister, hvilka i en snar framtid komma att föranleda att man måste vidtaga ändringar, göra förtydliganden och tillägg; och jag tror att Riksdagen säkerligen får motse förslag i sådan riktning sin bön förutan. Vid sådant förhållande synes det mig, att, om man redan i år skulle skriva och begära utredning rörande en särskild detalj i denna skatte-lagstiftning, det bör finnas synnerligen starka skäl för ett sådant beslut från Riksdagens sida. Ser jag från denna utgångspunkt till, huru saken ställer sig i afseende å föreliggande motioner, kan jag äfven med bästa vilja icke finna, att frågan, som där beröres, är af sådan räckvidd eller att i öfrigt sådana skäl föreligga, att Riksdagen däri skulle hafva anledning till en skrivelse med begäran om en separatutredning, såvida man icke skulle falla undan af hänsyn till den gamla satsen: trägen vinner. Samma fråga som nu förevarande förelåg ju förra året i form af en inom Andra kammaren väckt motion. Motionären stödde sig då på samma skäl som i år anföras, nämligen att nationalekonomiska hänsyn och hänsyn till rättvisans kraf borde föranleda den önskade förändringen i fråga om liffförsäkringsanstaltarnas beskattning. Fjölårets motionär gick dock icke så långt som motionärerna i år. Ty dessa skäl, de nationalekonomiska hänsynen och rättvisans kraf, anfördes då endast såsom motiv för att liffförsäkringsanstalterna skulle likställas med ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna, och i den bilaga, som fanns vidfogad fjölårets motion, förekom bland annat en utredning från försäkringsinspektionen i en beskattningsfråga rörande Försäkringsaktiebolaget Thules taxering, däri försäkringsinspektionen gjorde gällande precis samma synpunkter som motionären, nämligen att liffförsäkringsbolagen borde likställas med ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna. Denna likställighet åstadkoms också, såsom här förut under debatten erinrats, förra året, ehuru väl på annat sätt än motionären tänkt sig, nämligen så, att ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna samt i väsentlig mån också sparbankerna indrogas under skattskyldighet. I år ifrågasätter man fortfarande, att liffförsäkringsanstalterna skola försättas i det gynnade läget att i viss mån befrias från dem nu åliggande skattskyldighet, men hvarken motionärerna eller, hvad som synes mig ännu märkligare, utskottsmajoriteten föreslår, att ränte- och kapitalförsäkringsanstalterna skola åtnjuta samma förmån. Detta borde dock hafva följt såsom en alldeles oafvislig konsekvens af hvad som förekom i fjol, synes det mig.

Enligt mitt sätt att se, är därför det i motionerna framförda önskemålet svagare motiveradt i år än i fjol; och då nu bägge kamrarna afslogo motionen i fjol, Första kammaren utan votering och Andra kammaren med betydande röstöfvervikt, 133 röster mot några och 70, kan jag icke finna tillräckliga skäl föreligga för begäran af särskild utredning i denna fråga, utan kan

med den mycket väl anstå, så att den företas först i sammanhang med de öfriga detaljfrågor i den nya skattelagstiftningen, hvilka under närmaste framtiden kunna behöfva revideras. Det är således hufvudsakligen på formella skäl som jag icke kunnat ansluta mig till tanken på en skrifvelse, och då därtill utskottets formulering af den tilltänkta skrifvelsen, såsom jag redan antydt, synes mindre lycklig, har jag icke kunnat biträda utskottets hemställan, utan anhåller, herr talman, att få yrka afslag på såväl denna hemställan som motionerna i fråga.

*Angående
lifförsäkrings-
anstalts fri-
kallande från
riss inkomst-
skatt.*

(Forts.)

Herr Hedenlund: Herr vice talman! Den föregående talar, bevillningsutskottets ärade ordförande, framhöll, att det var några af utskottets ledamöter från förra året, som ändrat mening, och jag får medgifva, att för hvar och en af oss, som förra året motsatte oss motionen, att lifförsäkringsanstalt måtte frikallas från inkomstskatt för den del af vinsten som återbäres till försäkrings-tagarna, bar det emot att delvis ändra signal. Men jag ber att få framhålla, att denna signalförändring är, åtminstone hvad mig beträffar, endast skenbar. Till de skäl, som då af oss framhölls emot motionen, kan läggas, att det utslag, som man ville afvakta, nu meddelats af högsta instansen. Däremot har till bevillningsutskottet i år lämnats sådana upplysningar och bevillningsutskottet har satts i stånd att göra sådana undersökningar, att det synes mig den enklaste rättvisa kräver, att en utredning kommer till stånd, huruvida icke åtminstone någon del af denna vinst till de försäkrade bör lämnas skattefri, detta under förutsättning att man går ut från att premierna ur ren säkerhetssynpunkt sättas för högt. Jag har därför för min del icke kunnat annat än biträda utskottets kläm, men jag har reserverat mig mot utskottets motivering, detta mindre på grund af hvad som står i motiveringen än på grund af hvad som icke står där. Jag kan nämligen icke annat än dela reservanternas mening därom att den undersökning, som blifvit gjord angående utländska lifförsäkringsanstalters skattefrihet, delvis är ofullständig och till och med icke fullt objektiv, och dessutom borde utskottet skarpt pointerat att, för den händelse lifförsäkringsanstalterna skulle blifva skattefria för den del af vinsten, som återbäres till de försäkrade, de försäkrade själfva äfven skulle blifva skattefria för hvad som återbäres, ty klart är ju att man icke bör skatta för hvad som i detta fall skulle betraktas som ett depositum eller återburen egendom.

En föregående talare gjorde en jämförelse med sparbankerna och lifränte- och kapitalförsäkringsanstalterna. Jag ber att få hemställa, om icke denna jämförelse är haltande. Här söker man göra gällande, att hvad som återbäres till de försäkrade icke är vinst, men ingen torde bestrida, att den behållning, som uppstår i sparbanker, måste betraktas såsom vinst, och endast ett

*Angående
lifförsäkrings-
anstalts fri-
kallande från
viss inkomst-
skatt.*

(Forts.)

fåtal sparbanker ha a priori förbundit sig att återbära någon del däraf till insättarna. När jag förlidet år för min del biträdde de nya inkomst- och förmögenhetsskattelagarna, gjorde jag det, därför att jag ansåg dem rättvisa, och många med mig leddes af detta motiv, och jag tror, att detta måste vara grundläggande för samtliga beskattningar, och att man icke såsom den förste ärade talaren får låta några skatteekonomiska betänkligheter utgöra hinder för den utredning, som utskottet i detta fall föreslagit. Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Grefve von Rosen, Gustaf: Då jag varit med om att underskrifva den motion, som inom denna kammare väckts i denna fråga, skall jag be att äfven få göra ett litet inlägg i den nu pågående debatten.

Den af reservanterna uttalade grundsatsen, att man icke utom i trängande fall bör omedelbart efter en lagstiftnings antagande, och innan dess verkningar kunnat i princip visas, vidtaga ändringar, är ju en sats, som man ofta hör upprepas, men det torde vara vid många tillfällen, då Riksdagen måste handla i strid därmed. Mig synes, att såväl motionen som den utredning, som sedermera gifvits, och slutligen utskottets utlåtande tydligen påvisa, att här är ett fall, där rättvisa och billighet fordra, att en ändring bör ske. Det är enligt min åsikt af största vikt och bör ligga i statens intresse, att icke lifvförsäkringar väsentligen fördyras, utan att man söker göra dem så billiga som möjligt, hvilket icke kan vara annat än lyckligt för landet i dess helhet.

Herr Boman yttrade, att här vore det icke fråga om vinster, ty de försäkrade fingo tillbaka en del af sina premier enligt grunder, hvaröfver bolagen själfva rådde. Därmed förhåller sig så, att Kungl. Maj:t har stadfäst grunderna för vinsternas utdelning, och dessa grunder kunna icke ändras utan Kungl. Maj:ts bifall. Icke lär Kungl. Maj:t godkänna några nya grunder, som gifva ett sådant resultat, att vinsterna skulle blifva sämre än förut.

Reservanterna hafva gjort två anmärkningar med afseende på den P. M., som finnes bilagd betänkandet. De anmärka först att P. M. synes dem i själfva verket föga bevisande i motionernas syfte, då upplysning saknas, i hvad mån skattefrihet för lifvförsäkringspremier förekommer i omhandlade stater. Herr finansministern har redan i den stora skattepropositionen år 1910 yttrat, att i ett flertal utländska skatteförfattningar införts bestämmelse om afdrag för försäkringspremier. Och det tyckes mig, som man i P. M. kan få rikliga upplysningar uti ifrågavarande hänseende. Jag är i tillfälle meddela, att en dylik skattefrihet existerar i Preussen, Bayern, Anhalt, Braunschweig, Oldenburg och Lybeck, där premier för dödsfall och lifvförsäkring be-

tinga skatteafdrag till olika belopp af tre, fyra à sex hundra riksmark.

Beträffande reservanternas anmärkning att det skulle vara af vikt att känna, huruvida i något fall vinst från bolag i allmänhet beskattas både hos bolaget och hos dess delägare, tager jag mig friheten erinra, att om man tager ordet delägare så, att därmed afses försäkringstagare i ömsesidiga försäkringsanstalter, är det ju visadt, att sådan dubbelbeskattning icke förekommer, och att i fråga om vinst för försäkringstagare i aktiebolag gäller nämnda regel i stor utsträckning. Såvidt det tillgängliga materialet utvisar, synes svaret på reservanternas fråga vara att, i de länder P. M. omfattar, vinsten icke beskattas dubbelt, hos anstalten och försäkringstagarna. Denna omständighet bör äfven kunna gälla såsom skäl för att nu besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet, och jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Angående
lifförsäkrings-
anstalts fri-
kallande från
viss inkomst-
skatt.*

(Forts.)

Herr Lindblad: Såsom gammal ledamot af bevillningsutskottet får jag gifva till känna, att jag obetingadt ställer mig på reservanternas sida i denna fråga. I förbigående vill jag erinra, att det visst fordom var en regel i denna kammare att icke inlåta sig på skrivelser i oträngda mål. Jag undrar, om det kan vara skäl, att Första kammaren skulle börja skriva om ändring af denna lag, som på Kungl. Maj:ts förslag i fjol vann Riksdagens bifall. Och tro icke herrarna, att detta skulle hafva sådana konsekvenser i följe, att det torde komma åtskilliga skrivelser från andra håll? Är det lämpligt, att denna kammare inleder skrivelsernas rad för den sakens skull? Det finnes dock ett annat sätt för lifförsäkringsbolagen att komma till rätta med detta, och det är, att de sänka sina tariffer; ty det förstår hvar och en att dessa äro orimligt högt uppställda, då från nära nog samtliga lifförsäkringsbolag återbäras till de försäkrade mycket stora belopp, uppgående till hundra tusentals kronor för hvarje år. Då man måste erkänna, att tarifferna äro för höga, kan man ju sänka dem, och därigenom skulle man undvika de mest berättigade krafven i detta afseende. Jag för min del anser icke detta beskattningssätt idealiskt. Jag tror icke det var många i denna kammare, som i beskattningsfrågans lösning vunno sitt önskemål, till dem hörde åtminstone icke jag, men jag anser olämpligt att andra året, sedan Riksdagen antagit denna författning, Första kammaren skulle be att få den ändrad.

Utskottet säger i sin motivering, att det erkänner det *i viss mån* befogade i motionärernas yrkande. »I viss mån» är ju blott ett halft godkännande. Och vidare säges, att lifförsäkringsrörelsen bör befordras ur nationalekonomisk synpunkt. Detta är redan gjort. Gällande skattelag undantager 200 kronors premier i lifförsäkringsbolag från hvarje beskattning. Vidare är man icke skyldig att i sin förmögenhet upptaga kapitalvärdet af en lifränta

Angående
lifförsäkrings-
anstalts fri-
hållande från
viss inkomst-
skatt.

Forts.)

till högst 1,000 kronor. Däri ligger redan en uppmuntran inne-
sluten, som just befordrar denna verksamhet. Men jag tror, att
det är bättre — såsom jag redan antydtt, att liffförsäkringsbolagen
erkänt — att ändra tarifferna, då de ändå kunna vara fullt be-
tryggande; då slipper man komma med ett ändringsförslag, som
med all säkerhet skulle komma att föra med sig en hel del andra
ändringar. Af denna anledning ber jag att få förena mig med
reservanterna.

Herr Fränckel: Jag tror att, hvad den här frågan beträffar,
man i sin ifver att komma åt liffförsäkringsbolagen alldeles glömt
bort det ändamål, för hvilket dessa bolag arbeta. Redan under
den tiden liffförsäkringsbolagen ännu arbetade i mycket liten
skala, då de så att säga började sin verksamhet, framhölls den
stora nyttan af att man föranledde personer att försäkra sig, och
detta ur rent nationalekonomisk synpunkt. Jämför jag nu liffför-
säkringsrörelsen såsom sådan med de andra så beskaffade mål,
som man i socialt hänseende vill vinna, kan det icke nekas, att
här är en rörelse, som i alla afseenden verkar lyckligt och snarare
behöfver understödjas än angripas, såsom jag anser denna fråga
här föreligga. Jag sade, att man ville komma åt liffförsäkrings-
bolagen, och i sin ifver därvid slagit in på, från början, att
dessa återbärningar skulle beskattas. Men man glömde, och det
har jag vid ett föregående tillfälle anført, att det är icke bolagen
man kommer åt, utan det är de försäkrade. Nu har här fram-
hållits, och jag skall icke upprepa det, att det är många skäl,
som tala för att man i detta fall icke söker försvåra liffförsäk-
ringen för de försäkrade genom skatter, som äro obefogade, utan
här gäller det, att de försäkrade, såsom flera gånger nämnts,
betalt för höga premier, och på den grund har det uppstått vinst,
som bör till dem återbetalas. Nu har från opponenthåll, särskildt
af den siste talaren, framhållits att, om försäkringsbolagen sätta
ned sina premier, den nu föreslagna åtgärden icke vore behöflig.
Då har man således erkänt, att dessa öfverskott äro icke en
beskattningsbar inkomst utan en skuld, som bolagen hafva till
sina försäkringstagare. Jag tror, liksom utskottsmajoriteten har
funnit, att det kanske vore oförsiktigt, med fästadt afseende på
att inkomstskattelagen är så ny, att här föreslå ändring i själfva
lagen, men däremot har utskottet enligt mitt förmenande funnit
en lycklig väg uti att icke göra någon ändring, utan att man i stället
skall söka få utredt i hvad mån det är rättvist att göra ändringar,
därigenom att utskottet föreslagit en skrifvelse till Kungl. Maj:t
om undersökning rörande denna fråga, en undersökning, som jag
anser så mycket mera af behofvet påkallad, som de vinster, som
återbäras, icke endast bestå af vinster på dödligheten utan grunda
sig på åtskilliga andra faktorer. Allt detta skulle undersökas.
Därför är det en betydlig skillnad mellan motionerna och utskottets

förslag, enligt hvilket senare det skulle utredas i hvad mån från taxering af inkomst må undantagas medel, som af lifförsäkringsanstalten bör återbäras till dess försäkringstagare. Det förefaller mig, som i motiveringen här egentligen blifvit framhållet, att hvad man riskerade skulle vara understuckna vinster, som rätteligen borde tillkomma de försäkrade, men jag fäster herrarnas uppmärksamhet på att, om här vore fråga om vinster, som på detta sätt icke utdelades, bolagen ju blefve beskattade för dessa vinster. Här är icke fråga om att undantaga annat än sådana vinster, som återbäras till de försäkrade. Om jag således utgår från hvad jag började med eller att man här på samma sätt, som vid ålderdomsförsäkring, bör se till att lifförsäkringsrörelsen blir en fördelaktig sak för hvarje medborgare, kan jag icke finna annat än att de lättnader, som man i detta fall kan bereda, bör man också bereda, och det förvånar mig, att utskottets ärade ordförande, som reserverat sig, varit betänksam vid att Riksdagen i ett sådant fall som detta skulle skrifva. Ty jag får visserligen säga, att det fanns en tid, då Första kammaren var snål med att skrifva, men den tiden är förbi. Jag tror således, att den utredning man begär icke kan vara annat än lycklig. Då därtill kommer, att exempel finnas från utlandet, som man bör taga hänsyn till, ber jag att få yrka bifall till utskottet förslag.

*Angående
lifförsäkrings-
anstalts fri-
kallande från
viss inkomst-
skatt.*

(Forts.)

Herr Boman: En ärad talare påstod, att då reservanterna uttalat sig för den utvägen, att premierna för lifförsäkringar skulle sättas ned, så ha de därigenom lämnat ett erkännande åt motionens syfte. Jag vill då fästa uppmärksamheten på, i hvilket samband detta vårt uttalande gjorts i reservationen. Vi hafva nämligen sagt, att om försäkringsbolagen och deras målsmän vilja kraftigt främja lifförsäkringsrörelsen, hafva de den nämnda utvägen att välja, och säkert skulle de därigenom mycket mera gagna lifförsäkringens allmängörande än genom den begärda skattefriheten för en del af vinsten.

Så har en ärad talare vänt sig mot mitt yttrande, att omregleringar kunna förekomma i grunderna för dessa vinstandelars beräknaude. Jag har förvissat mig om, att jag hade rätt, och jag vill gentemot grefve von Rosen säga, att under de sista 20 åren en sådan omreglering faktiskt förekommit, beroende därpå att Kungl. Maj:t medgifvit bolagen att efter lägre räntefot beräkna sina försäkringsfonder, hvilket naturligtvis ledt till ökad afsättning till försäkringsfonderna och motsvarande minskning i de försäkrades vinstandel, — utan att försäkringstagarne på dessa beslut haft det ringaste inflytande. Och dessutom, i fråga om alla de gamla försäkringstagarne, hvilka icke från början haft någon vinst sig tillförsäkrad, är ju vinsten helt och hållet en frivillig gåfva från försäkringsbolagen.

En ärad talare på Älfsborgsbanken uttalade, att förra årets

*Angående
liförsäkrings-
anstalts fri-
kallande från
viss inkomst-
skatt.*

(Forts.)

beskattningsreform var byggd på rättvisans grund. Det torde vara svårt att säga hvad som är rättvist i fråga om skattelagar, men jag tror i alla händelser, att denna reform i betydligt hög grad byggde på att hänsyn skulle tagas till skatteförmågan, och jag tror, att om skatteförmåga i något fall finnes, så gäller detta härvidlag i fråga om bolagen. Det berör ej delägarne där dessa äro aktieägare och för de försäkrade betyder skatten mycket litet, den motsvarar fyra eller fem procent af deras vinstandel hvars storlek de ej känna till på förhand.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna betänkande hemställt samt vidare på afslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som afslår hvad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 98;

Nej — 33.

Vid ånyo skedd föredragning af bevillningsutskottet den 10 och 19 innevarande april bordlagda betänkande nr 21, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af 20, 21 och 24 §§ i förordningen angående tillverkning af brännvin den 11 oktober 1907, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 10 och 19 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 27, i anledning af

Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till förra extra bevakaren G. E. Eklöf, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 10 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande nr 32, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående dels reglering genom lag af arbetstiden inom handels- samt restaurang-, kafé- och hotellrörelsen, dels ock om undersökning rörande restaurangpersonals m. fl. arbetstid och arbetslokaler m. m.

Lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom Andra kammaren väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen nr 232 af herr *J. Hasselquist* och nr 255 af herr *Carl Lindhagen*.

Herr *Hasselquist* hade i sin motion hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående inom handels-, restaurang-, kafé- och hotellrörelsen i landet anställda biträdens och arbetares arbetstid samt därpå inkomma till Riksdagen med förslag till en sådan reglering genom lag af arbetstiden inom denna bransch, som för beredande af skydd mot sanitära och andra vådor, förorsakade af lång arbetstid och andra förhållanden, kunde vara af behovet påkalladt.

I herr *Lindhagens* motion har hemställts, att Riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta en undersökning

1:o) om restaurang- och kafépersonalens och i synnerhet kökspersonalens arbetstid och arbetslokaler samt

2:o) i hvilken omfattning arbetstiden på kvällarne måtte skäligen kunna begränsas för

a) personalen å badinrättningar och

b) personalen å rakstugor samt herr- och damfrisérsalonger, samt därefter framlägga de lagförslag, hvartill dessa utredningar kunde föranleda.

Punkten 1.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på återopade skäl hemställt, att herr *Hasselquists* ifrågavarande motion äfvensom det i herr *Lindhagens* förevarande motion under 1) framställda yrkande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande förevarande punkt hade reservation afgifvits af herrar *Widén*, *Lindhagen*, *Ersson* och *Forsberg*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, i anledning af förevarande motioner måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att

Om utredning angående arbetstiden för personal inom vissa yrken.

Om utredning
angående ar-
betstiden för
personal inom
vissa yrken.
(Fortg.)

Kungl. Maj:t ville verkställa en undersökning rörande personalens i hotell-, restaurang- och kaféerelse arbetstid och arbetsförhållanden, samt, därest undersökningen därtill föranledde, framlägga förslag till lagbestämmelser för undanröjande af de missförhållanden, som förefunnos.

Herr Hellberg: Jag kan inte låta denna punkt passera under tystnad.

När jag sent i går natt genomläste utskottsutlåtandet, var det inte utan, att jag erfor något af det som på prästerligt språk brukar kallas kainsinne däri. Det syntes mig, att utskottet med en viss lätthjärtad optimism betraktade de missförhållanden, som motionären framdragit, medan det å andra sidan med en viss maklig grufsamhet såg på möjligheterna att kunna åtgöra någonting mot dem. Utskottet säger, att för de stora restaurangerna och kaféerna liksom för de stora hotellen det icke möter några svårigheter, att personalens tjänstgöringstid så anordnas, att det turvis beredes densamma viss ledighet, dagligen eller, där detta icke kan ske, vissa dagar. Nå, jag tror nog också, att det i allmänhet icke möter någon svårighet att göra det. Men det beror naturligtvis på restaurang-, kafé- och hotellinnehafvarnes goda vilja. Och det synes mig många gånger kunna vara riskabelt att blott lita på den, ty det finnes säkert åtskilliga fall, då denna goda vilja icke förekommer.

Hvad sedermera de mindre restaurangerna, kaféerna och hotellen beträffar, anser utskottet, att ett ingripande, sådant som motionären föreslagit, veterligen icke motiveras af förhållandena i vårt land. Ja, jag är ju alls inte sakkunnig på detta område, men nog vill jag å andra sidan säga, att de intryck jag fått hos mig framkallat den uppfattningen, att motionärens åsikt är väl grundad. Jag erinrar mig, att, då jag för några år sedan vid ett tillfälligt besök i Stockholm ett par dagar å rad kom att intaga frukost på ett kafé vid en af stadens mest trafikerade gator, jag fäste mig vid, att en af uppasserskorna såg så klen och medtagen ut, att jag icke kunde underlåta att fråga henne om hon icke mådde bra — ja, herrarne skratta åt detta, men det svar jag fick, var sannerligen inte ägnadt att framkalla något skratt. Det bröt fram i hennes svar, huru svåra hennes arbetsvillkor voro. Hon måste vara på kaféet kl. 7 hvarje morgon och var sysselsatt där icke allenast till kl. 12 på natten, då kaféet stängdes, utan till kl. 1 och $\frac{1}{2}$ på morgonen för att verkställa efterarbeten som fordrades. Hon sade, att hon inte kunde komma i säng förr än kl. 2, och så skulle hon vara i arbete kl. 7 igen. När det dag efter dag, vecka efter vecka, månad efter månad måste fortgå på det sättet, så att hon inte fick sofva mer än fyra—fem timmar om dygnet, synes mig detta vara något bedröfligt, ja, rent upprörande. Jag tror att någonting behöfver göras mot ett sådant förhållande.

Jag tror, att motionären har alldeles rätt i den mening han uttalat, att inom intet arbetsområde arbetstiden torde vara så långt utsträckt och så oreglerad som inom restaurang-, kafé- och hotellrörelserna, och att detta är så mycket mer värdt beaktande, som i intet yrke förekommer så mycket nattarbete af kvinnor.

Om utredning angående arbetstiden för personal inom vissa yrken.

(Forts.)

Nu vill jag naturligtvis å andra sidan icke förneka, att det kan vara vissa svårigheter förenade med att lagstifta mot detta. Utskottet framhåller kraftigt, att det är »synnerligen svårt att finna lämpliga och effektiva former för öfvervakningen af den begärda lagstiftningens efterlefnad». Men det synes mig, att man dock först bör göra ett försök, innan man afvisar tanken därpå. Ty att afvisa en lagstiftning härutinnan på förhand vittnar verkligen om bristande god vilja, och härvidlag gäller som i så många andra fall diktarens bekanta ord:

»Att du ej kan, må dig förlåtas,
men aldrig att du icke vill.»

Det synes mig för resten, att det inte bör vara omöjligare att här i landet åstadkomma en sådan lagstiftning, än det är i andra land, där reservanterna påvisat att sådan lagstiftning finnes. De hafva anfört exempel särskildt från Tyskland. Och jag vill säga, att, när där en sådan lagstiftning kunnat genomdrivas med det tyska förbundsrådets goda minne, det inte borde vara någon synnerligen vädlig åtgärd, som Första kammaren vidtog, om den bifölle förslaget om en skrifvelse till regeringen i här ifrågavarande afseende. Detta skrifvelseförslag är ju synnerligen modest affattadt. Det begäres, »att Kungl. Maj:t ville verkställa en undersökning rörande personalens i hotell-, restaurang- och kaféörelse arbetstid och arbetsförhållanden samt, därest undersökningen därtill föranleder, framlägga förslag till lagbestämmelser för undanröjande af de missförhållanden, som förefinnas». Jag tror verkligen icke, att det är någon lycklig politik att slå döförat till för sådana framställningar som den motionären här gjort, helst denna står i god öfverensstämmelse med den lagstiftning på andra områden, som nyligen beslutats af Riksdagen.

Jag tillåter mig alltså att yrka bifall till reservationen.

Herr Steffen: Då det under ett par årtionden hört till min uppgift att studera hithörande sociala missförhållanden och försöken att afhjälpa dem på arbetarskyddslagstiftningens väg, tror jag mig icke kunna underlåta att med ett par ord framhålla min uppfattning af motionen och utskottets utlåtande.

Hvad detta sistnämnda beträffar, synes det mig vara ganska svagt motiveradt. Däruti öfverensstämmer jag till fullo med den siste ärade talaren. Erfarenheten har nämligen genomgående visat, att sociala missförhållanden af denna art, när de närmare undersökts, visat sig vara vida svårare och hafva vida större

Om utredning
angående ar-
betstiden för
personal inom
vissa yrken.

(Forts.)

omfattning och mer djupgående skadliga verkningar på samhälls-
livet öfver hufvud, än hvad de mera flyktiga och ytliga iakt-
tagelser gifvit vid handen, som i vissa fall slutligen ledt till, att
man öfver hufvud inom lagstiftningen närmare sysslat med sådana
missförhållanden. Det synes mig alldeles icke vara osannolikt,
utan tvärtom i hög grad sannolikt, att så kan vara fallet i vårt
land, hvad beträffar arbetstiden för den personal, som är anställd
i restauranger och hotell. Utskottet synes med en, jag skulle
vilja säga, i våra dagar något gammalmodigt verkande optimism
föreställa sig, att den rådande aftalsfriheten garanterar, att icke
alltför stora missförhållanden kunna innästla sig. Men jag skulle
mot en sådan mening vilja anförä, att erfarenheten visat, att den
lidande parten, de anställda personerna, alldeles icke besitta vare
sig den sunda och starka själfbevarelsesdrift, som skulle fordras,
för att de skulle kunna klart inse sitt eget samma härvid-
lag och tillvarataga detsamma. Ej heller äger restaurang- eller
hotellpersonalen alltid den själfbevarelseförmåga, sedd ur rent
ekonomisk synpunkt, den kraft att göra sina intressen gällande
gentemot arbetsgifvarne, som skulle vara af nöden för att skydda
dem mot ett missbruk af deras arbetsförmåga, som slutligen icke
är enbart till deras egen nackdel, utan som också träffar hela
samhället på det ena eller andra sättet. Jag måste bekänna, att
jag icke har närmare personlig kännedom på detta område, sär-
skildt i Sverige, men med stöd af förhållandena, sådana jag känner
dem i utlandet, och med den kännedom jag har om lagstiftningen
i utlandet, förefaller det mig, som om den i reservationen förord-
nade undersökningen skulle vara synnerligen väl befogad.

Reservanterna hafva anförut den tyska lagstiftningen af år
1902. Ett uppmärksamt studium af denna och dess verkningar
synes mig klart visa, att äfven en så svår och ömtålig lagstift-
ning, som det här alltid måste blifva fråga om, kan vara prak-
tiskt genomförbar. Men olyckligtvis har i den vid reservationen
fogade öfversättningen af den tyska lagen af år 1902 angående
arbetarskydd inom hotell- och restaurangrörelsen insmugit sig ett
tryckfel, som för mig gjorde lagens bestämmelser obegripliga,
till dess jag för en halftimme sedan fick tryckfelet rättadt genom
att hänvända mig till den, som ombesörjt öfversättningen. Det
är i den tyska lagen föreskrifvet ett minsta mått af hvilotid för
personalen i fråga: »1. sju oafbrutna ledighetsperioder af åtta
timmar vardera under hvarje vecka; 2. i stället för *dylik ledig-
het*» (så står det i öfversättningen — detta är felaktigt, det bör
heta: *i stället för en dylik ledighet*, d. v. s. i stället för *en ledig-
hetsperiod* af åtta timmar) »en oafbruten hvila af 24 timmar hvar
tredje vecka eller, i orter med mer än 20,000 invånare, hvar-
annan vecka». Sålunda, om jag sammanställer mom. 1 och 2 i
denna lagstiftning, innebära de, att sex oafbrutna ledighetsperio-
der af åtta timmar hvar i hvarje vecka kunna få gälla; men då

skall i hvarannan, respektive hvar tredje vecka komma en oafbruten hvilotid af 24 timmar. Och så heter det vidare: »under de veckor, då en ledighet af 24 timmar icke behöfver beviljas, skall, utom den i 1. stycket angifna hvila, minst en gång i veckan beredas en ytterligare oafbruten ledighet om minst sex timmar, hvilka skola infalla mellan kl. 8 f. m. och kl. 10 e. m.» — sålunda en hel ledig dag.

*Om utredning
användande ar-
betstiden för
personal inom
vissa yrken.*

(Forts.)

Det är klart, att det är en ganska djupgående erfarenhet af de rent praktiska förhållandena, som föranledt en så invecklad och egendomlig lagstiftning som denna, men, såvidt förhållandena äro mig bekanta, har denna lagstiftning verkat synnerligen fördelaktigt.

Jag får därför, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Herr Håkanson: Herr talman! Mina herrar. Det har synts utskottet, som om, innan man hos Kungl. Maj:t begär en undersökning i förevarande hänseende, man skulle vara öfvertygad om, att missförhållanden förefinnas på området i sådan utsträckning, att de kunna motivera en dylik undersökning. De upplysningar, som utskottet fått, hafva emellertid icke gått i denna riktning. Man har sagt oss, och det lär också verkligen vara förhållandet, att på alla större restauranger beviljas personalen ledighet understundom för en hel dag en gång i veckan eller till och med oftare. Vi hålla före, att konkurrensen här lämnar tillräckligt skydd åt personalen. De restaurang- eller hotellinnehafvare, hos hvilka de bästa arbetsförhållandena råda, hafva naturligtvis också lättast att skaffa sig det bästa folket. De äro kanske mer än många andra beroende af beskaffenheten af det folk de kunna anskaffa. Vi hafva sålunda ansett oss godt kunna stå kvar på den där »gammalmodiga optimismens» ståndpunkt, att det kan öfverlämnas åt aftalsfriheten att ordna de ifrågavarande förhållandena.

Båda de föregående talarna sade ju, att de icke kände till, huru arbetsförhållandena ställde sig på hotell och restauranger. Ja, det tycker jag just icke är något särskildt motiv för att påfordra en undersökning, ty icke skall man väl begära undersökning om allting, hvarom man ej vet, huru därmed förhåller sig. Skall man påkalla en undersökning, bör detta föranledas däraf, att man har sig bekant, att missförhållanden föreligga.

Herr Hellberg anförde ju ett exempel på en kaféuppasserska, som hade det mycket svårt enligt hans och hennes egen uppgift. Fall kunna ju förekomma — jag tror emellertid, att de äro mycket lätt räknade —, då en sådan arbetstid tages ut af en tjänare. Emellertid tror jag, att en kaféinnehafvare, som under längre tid fordrar en sådan arbetstid, skall få mycket svårt att skaffa sig tjänare. Till följd däraf torde ett dylikt missförhållande nog snart blifva regleradt utan lagstiftningsåtgärder.

*Om utredning
angående ar-
betstiden för
personal inom
vissa yrken.* I motsats mot de föregående talarna anser jag utskottets
motivering vara fullt tillfredsställande, och jag ber att med åbe-
ropande af densamma få yrka bifall till utskottets hemställan i
förevarande punkt.

(Forts.)

Herr Hellberg: Jag skall blott säga ett par ord med anledning af den siste ärade talarens yttrande.

Han har bl. a. sagt att ledighet beviljas på de större restauranterna och hotellen — jag tror också att det såsom regel förekommer —, men huru denna ledighet beviljas och om den kan anses tillräcklig för att icke biträdena skola blifva utslitna i förtid, den saken har tydligen herr Håkanson icke reda på, och i detta fall synes mig hans obekantskap kunna gå i kvittning emot vår. Sedan har herr Håkanson uti sin optimism antagit att man bör kunna lita på att den rådande konkurrensen skall reglera detta missförhållande. Men man behöfver just icke hafva mycken erfarenhet om det praktiska lifvet för att veta huru ofullständigt denna konkurrens verkar. När en flicka kommer upp till hufvudstaden och får plats på en restaurang, tors hon icke lämna denna plats, då hon icke vet hvad hon kan få i stället, och detta osäkerhetstillstånd gör, att hvar och en håller ut i det allra längsta hellre än att utsätta sig för arbetslöshetens risk. Vidare kan det på sådana platser förtjänas rätt bra, och då fråga många föga efter om de blifva i förtid utslitna, blott de kunna skrapa ihop en del penningar.

Jag tror motionen hvilat på faktiska förhållanden, och jag tror att om en undersökning verkställdes, skulle den utvisa, att ej allt är så väl beställt, som utskottets ärade ordförande tycks förmena.

Jag anhåller fortfarande om bifall till reservationen.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i punkten 1 af sitt utlåtande nr 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

· Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den vid punkten afgifna reservation.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 97;

Nej — 32.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 10 och 19 innevarande april bordlagda memorial nr 33, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande nr 21 i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition nr 2 med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen den 14 juni 1901, dels ock i samband därmed stående motioner.

*Samman-
jämningsför-
slag rörande
ändrad lydelse
af vissa para-
grafer i värn-
pliktslagen.*

I utlåtande nr 21 i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition nr 2 med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen den 14 juni 1901, dels ock i samband därmed stående motioner hemställde utskottet beträffande berörda proposition, att Riksdagen måtte besluta, att med bifall till de i herrar Eriksons i Öfra Odensvi m. fl. och Christiernsons motioner därom framställda yrkanden afslå propositionen, i hvad den afsåge ändring i §§ 1 och 3 värnpliktslagen samt det tillägg till samma lag, som afsåges i § 53 mom. 1 och 2, men att i öfrigt bifalla propositionen och alltså antaga förslag till lag af den lydelse utskottets nämnda utlåtande innehölle.

Därjämte hemställde utskottet, att Riksdagen måtte besluta att i anledning af i ämnet väckta motioner i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i hvad mån genom ändring i meddelade föreskrifter i afseende å icke vapenföra värnpliktige åliggande tjänstgöringsskyldighet ytterligare besparing af kostnad måtte kunna åvägabringas, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Beträffande öfriga i de i utlåtandet behandlade motioner gjorda yrkanden hemställde utskottet, att desamma icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag hade kamrarna — utom beträffande sist berörda motioner, hvilka af båda kamrarna afslagits — vid behandlingen af utskottets nämnda utlåtande stannat i olika beslut.

Efter att hafva närmare redogjort för innehållet af kamrar-

Samman-
jämningsför-
slag rörande
ändrad lydelse
af vissa para-
grafer i värn-
pliktslagen.

(Forts.)

nas ifrågavarande beslut, hade utskottet i nu föredragna memorial förklarar sig anse de af Kungl. Maj:t föreslagna ändringarna i §§ 1, 3 och 36 värnpliktslagen samt det föreslagna tillägget till samma lag, som innefattades i § 53 mom. 1 och 2, jämte samtliga ofvanberörda motioner, i hvad de anginge vapenföra värnpliktige, afvensom den berörda frågan om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring i icke vapenföras tjänstgöringsskyldighet hafva förfallit.

Föremål för sammanjämkning borde därför enligt utskottets uppfattning endast blifva § 27 mom. 1 och 2 samt den föreslagna nya § 53 mom. 3 och 4 i Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition. Den skiljaktighet, som härutinnan föreläge mellan kamrarnas beslut, ansåge utskottet böra så sammanjämkas, att nämnda moment erhöile den lydelse, som innefattades i de af herrar Söderbergh m. fl. vid utskottets berörda utlåtande fogade reservationer, enligt hvilka tjänstgöringstiden för alla icke vapenföra utan afseende å yrke och vapenslag skulle utgöra 182 dagar.

I ändamål af sammanjämkning hemställde alltså utskottet att kamrarna, med frånträdande af sina förut fattade beslut beträffande § 27 mom. 1 och 2 samt den föreslagna nya § 53, måtte besluta, att dessa §§ skulle erhålla den ändrade lydelse, som i föreliggande memorial angifvits.

Reservation hade afgifvits af herrar *Håkanson, Gustaf Andersson, Trana, Lorentz Petersson, Gezelius, Skytte* och *von Baumgarten*, hvilka på anförda grunder förklarar sig icke kunna biträda det af utskottet i förevarande memorial framlagda förslag till sammanjämkning, utan hemställt, att samma förslag icke måtte af Riksdagen antagas.

Herr Håkanson: Herr talman, mina herrar! Som herrarna väl veta har Andra kammaren afslagit samtliga de af Kungl. Maj:t vid innevarande riksdag framlagda förslag till ändringar i värnpliktslagen, hvilka gingo ut på försvarets stärkande och utveckling. Däremot har Andra kammaren beträffande § 27 värnpliktslagen, som angår öfningstiden för icke vapenföra värnpliktiga, bifallit en inom Andra kammaren väckt motion, hvori yrkats att tjänstgöringstiden för alla icke vapenföra värnpliktiga skulle bestämmas till hälften af den tjänstgöringstid, som är fastställd för vapenföra vid de särskilda vapenslagen. Första kammaren däremot antog i denna del Kungl. Maj:ts proposition, hvilken, såsom vi erinra oss, gick ut på en nedsättning i tjänstgöringstiden för icke vapenföra s. k. militärarbetare till 182 dagar. Då nu förslaget till ändringar i värnpliktslagen återkommit till lagutskottet för möjlig sammanjämkning af de olika besluten, voro vi inom utskottet ense om att samtliga de förslag, som inneburit ett stärkande af försvaret, nämligen ändringarna i 1, 3 och 36 §§, genom kamrarnas olika beslut förfallit. Det som kunde tänkas

återstå såsom föremål för sammanjämkning var alltså 27 § i värnpliktslagen.

Beträffande denna § hade Första kammaren principiellt afvisat all nedsättning i tjänstgöringstiden för andra icke vapenföra än militärarbetare. Första kammaren stod sålunda kvar på gällande lags ståndpunkt beträffande de s. k. yrkesmännen. Andra kammaren hade, såsom jag nyss nämnde, däremot antagit en större nedsättning än till 182 dagar för alla icke vapenföra. Beträffande yrkesmännen kunde sålunda någon sammanjämkning icke förekomma. Man kunde ju då möjligen tänka sig en sammanjämkning beträffande militärarbetarna på det sätt, att de finge sin tjänstgöringstid bestämd till ett antal dagar, som låge mellan det, som Första kammaren antagit eller 182 dagar, och det som af Andra kammaren antagits för största delen af dessa icke vapenföra, nämligen för dem som tilldelats infanteriet, eller 120 dagar. Ett sådant sammanjämkningsförslag framställdes emellertid icke. Vi reservanter kunde icke komma fram med ett dylikt förslag, då vi från saklig synpunkt ansågo det vara alldeles omöjligt att bevilja militärarbetarna större nedsättning i tjänstgöringstiden än Kungl. Maj:t föreslagit. En större nedsättning skulle nämligen ovillkorligen verka till försvagande af försvaret. Om militärarbetarnas tjänstgöringstid minskades utöfver hvad Kungl. Maj:t föreslagit, måste de vapenföra värnpliktiga uträtta en del af det arbete, som nu utföras af dessa s. k. militärarbetare. Detta kan emellertid icke ske annorledes än på bekostnad af de vapenföras militära utbildning och måste således ofördelaktigt inverka på denna. En dylik anordning kunde vi ej vara med om. Egentligen var jag på de grunder jag nu nämnt af den åsikt, att 27 § icke kunde blifva föremål för sammanjämkning. Då man ju emellertid kunde säga att Andra kammarens beslut, som medgifvit en mera vidtgående nedsättning för alla icke vapenföra än den Första kammaren antagit för ensamt militärarbetare, i sig inbegrepe jämväl Första kammarens beslut, framställde vi reservanter det sammanjämkningsförslag, att Andra kammaren skulle anmodas biträda Första kammarens beslut i fråga om 27 §. Mot detta vårt förslag anmärktes bland annat att det icke innebure någon sammanjämkning, enär vid en sammanjämkning hvardera kammaren bör gifva efter något af sin ståndpunkt för den andras. Då frågar jag, hvilken eftergift har Andra kammaren i det sammanjämkningsförslag, som framlagts af dess representanter inom utskottet, gjort för Första kammaren? Jo, säger man, Andra kammaren hade ju antagit en motion, hvori föreslogs nedsättning för alla icke vapenföra till hälften af de vapenföras tjänstgöringstid, men skulle nu enligt sammanjämkningsförslaget åtnöjas med en nedsättning till 182 dagar för alla icke vapenföra. För min del kan jag icke finna att detta är någon som helst eftergift. På sådant sätt skulle ju alltid den ena kammaren kunna bereda

Sammanjämkningsförslag rörande ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen.

(Forts.)

*Samman-
jämningsför-
slag rörande
ändrad lydelse
af vissa para-
grafer i värn-
pliktslagen.*

(Forts.)

sig tillfälle att göra eftergifter gentemot den andra genom att antaga mera vidtgående förslag och därigenom vid sammanjämnningen tilltvinga sig fördelar, som medkammaren eljest icke skulle gått in på. På dessa grunder ha vi reservanter ansett det framlagda sammanjämningsförslaget icke vara af beskaffenhet att böra antagas af Första kammaren.

Jag tilltror mig jämväl att säga, att uti det sakläge, som frågan nu kommit genom Andra kammarens beslut och genom det framlagda sammanjämningsförslaget, det torde vara lämpligast att låta med ordnandet af frågan om de icke vapenförs tjänstgöringstid anstå till dess Kungl. Maj:t antagligen inom kort ånyo framlägger förslag till ändring af 1 och 3 §§ värnpliktslagen.

På dessa grunder anhåller jag, herr talman, att få yrka afslag å det föreliggande sammanjämningsförslaget.

Herr Söderbergh: Utskottets ärade ordförandes uppfattning, huruledes en sammanjämkning bort komma till stånd mellan kamrarnes beslut i denna fråga, förefaller mig ganska egenomlig. Första kammaren har beslutat en tjänstgöringstid för militärarbetare, d. v. s. fem sjättedelar af alla *icke vapenföra* värnpliktige, till 182 dagar och för yrkesskickliga värnpliktige, som anses icke kunna göra vapentjänst, d. v. s. endast den återstående sjättedelen af de icke vapenföra, till 240 dagar för dem, som tilldelats fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingeniörstrupperna och trängen, 365 dagar för dem, som tilldelats rytteriet, fältartilleriet samt fältingeniör- och fälttelegraftrupperna och 300 dagar för dem, som tilldelats flottan. Andra kammaren har beslutat, att tjänstgöringstiden för alla *icke vapenföra* värnpliktige skulle bestämmas till 120 dagar för dem vid fotfolket och de vapenslag, som i hithörande fall därmed jämnställas, till 182 dagar för dem vid rytteriet m. fl. trupper och 150 dagar för dem vid flottan. Nu föreslår utskottet i sammanjämningsafseende en tjänstgöringstid af 182 dagar för alla icke vapenföra värnpliktige utan åtskillnad. Men reservanterna förmena, att man skulle stryka ett bredt streck öfver Andra kammarens beslut och helt enkelt hemställa till denna kammare att förena sig med Första kammaren om dess mening. Men detta är väl ändå något orimligt. Utskottets sammanjämningsförslag måste rent teoretiskt sedt innebära vida större eftergifter åt Första kammarens mening än åt den, som tagit sig uttryck i Andra kammarens beslut.

Att nu gifva sig i vidare mån in på själfva sakfrågan torde kanske vid detta tillfälle anses mindre lämpligt, men jag kan icke underlåta att påpeka, att sammanjämningsförslaget icke är någonting, som utfunnits inom utskottet, utan är alldeles samma förslag som afgifvits af 1905 års försvarskommitté, hvilken hade till uppdrag att utreda denna fråga. Det är alltså ett noga ge-

nomtänkt och af vederbörliga sakkunnige utarbetadt förslag som det här är fråga om. Skillnaden mellan utskottets sammanjämningsförslag och Första kammarens beslut berör, som jag nämnde, endast en sjättedel af icke vapenföra, d. v. s. sådana yrkesskicklige värnpliktige, som icke duga till vapentjänst. Det gäller en besparing för statsverket af c:a 150,000 kronor årligen, och det skulle vara högst beklagligt, om kammarens majoritet denna gång skulle följa sina utskottsledamöter och icke gå med på denna besparing, som, enligt hvad utredningen i denna fråga otvetydigt ger vid handen, nu kan göras utan att på ringaste sätt inverka ofördelaktigt på försvarets effektivitet. Frågan är uteslutande af ekonomisk innebörd och icke någon försvarsfråga i egentlig mening.

Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Håkanson: Herr talman! Mina herrar. Jag skall endast mot den siste talaren be att få genmäla att Första kammaren icke beslutat beträffande de vapenföra yrkesmännen på det sätt, som den ärade talaren sade. Första kammaren har härutinnan helt enkelt stått kvar på gällande lags ståndpunkt. Kungl. Maj:t hade alldeles icke föreslagit någon förändring i tjänstgöringstiden för yrkesmännen. I § 27 beslutade Första kammaren ingen annan ändring än beträffande militärarbetarna. Det är därför jag för min del ansåg, att någon sammanjämkning beträffande yrkesmännen icke kunde komma i fråga.

Talaren sade vidare att utskottets sammanjämningsförslag grundade sig på ett kommittébetänkande. Det är nog ganska riktigt att 1905 års kommitté föreslog den nedsättning af tjänstgöringstiden, som nu upptagits i sammanjämningsförslaget, men såväl generalskommissionen som försvarskommittén och andra sakkunniga, som hörts öfver nämnda kommittéföreläggningar, afstyrkte det och ansågo att det skulle ofördelaktigt inverka på försvaret. Jag kan icke gifva den föregående ärade talaren rätt däruti, att det är Första kammaren, som afvisat den af Kungl. Maj:t föreslagna nedsättningen i tjänstgöringstiden för militärarbetarna samt den besparing af kostnader, som därigenom skulle vinnas. Första kammaren har antagit Kungl. Maj:ts proposition i denna del, och Andra kammaren har vägrat taga denna nedsättning och göra denna besparing, för så vidt icke äfven för den återstående sjättedelen af de icke vapenföra värnpliktiga beviljades samma nedsättning i tjänstgöringstiden. Men märken väl, mina herrar, nedsättningen i afseende å denna sjättedel skulle ingalunda medföra någon besparing utan tvärtom ökade kostnader. Civila yrkesmän finge nämligen anskaffas till större antal än hvad nu behöfves. Det skulle äfven kunna lända till skada för försvaret. Det måste väl anses vara fördelaktigare att hafva att tillgå yrkesmän, som äro skyldiga att tjänstgöra, än att på fri-

Sammanjämningsförslag rörande ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen.
(Forts.)

*Samman-
jämningsför-
slag rörande
ändrad lydelse
af vissa para-
grafer i värn-
pliktslagen.
(Forts.)*

villighetens väg söka anskaffa sådana. Äfven om de kunna till erforderligt antal uppdrivas, blir en sådan anordning i allt fall dyrbar och beroende af att nödiga medel därför finnas eller beviljas.

Jag kan, som sagdt, ej finna att det är Första kammaren som afvisat den nedsättning, Kungl. Maj:t föreslagit.

Herr Trygger: Efter det yttrande, som lagutskottets ordförande nu sist hade, har jag ingenting annat att göra än att däri instämma med honom och yrka bifall till reservationen.

Herr Larsson, Jacob: Då utskottets ordförande ville bibringa kammaren den uppfattningen, att genom den af Andra kammaren beslutade nedsättningen i öfningstiden för s. k. yrkesskicklige icke vapenföra man icke skulle göra någon besparing utan tvärtom bereda statsverket utgifter, och, om jag rätt uppfattade den ärade talaren, väsentliga sådana, så tillåter jag mig att söka något reducera den farhåga, som utskottets ordförande tycktes hysa. Jag tror, att om herrarna hade någon personlig erfarenhet om hvad värde dessa icke vapenföra yrkesmäns arbete på indenturverkstäderna äger, skulle herrarna alldeles icke här befara någon ökning af utgifterna till följd af nedsättning af de icke vapenföra yrkesmännens tjänstgöringstid. Det är ju klart, att en icke vapenför yrkesman kan vara fullt lika arbetsför som en annan yrkesman, om den icke vapenföre endast har något kroppsligt lyte, som gör honom oförmögen till vapentjänst, men i öfrigt icke inverkar på hans arbetsförmåga. Men sådana icke vapenföra yrkesmän äro ganska sällsynta. Det största antalet bland dessa icke vapenföra yrkesmän utgöres af sådana, som ha mycket svaga kroppskrafter och äro ganska sjukliga. Deras arbetsprodukt är därför för staten en ganska dyrbar sådan. Jag har ansett mig böra meddela detta.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna memorial hemställt samt vidare på afslag därå; och för klarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som afslår hvad lagutskottet hemställt i sitt memorial nr 33, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 104;

Nej — 24.

Då tiden var långt framskriden, beslöts, på framställning af herr talmannen, att till ett annat sammanträde uppskjuta behandlingen af återstående ärenden på föredragningslistan.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående anvisande af särskildt rekryteringsbidrag för fyllande af 1912 års stater; och

2:o) angående reglering af löneförhållandena vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga proposition till Riksdagen angående beredande af pension åt öfverläkaren vid Härnösands hospital Per Gustaf Wingqvists änka och omyndiga dotter Elin Sofia.

Anmäldes och bordlades lagutskottets utlåtande nr 37, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring af expropriationslagstiftningen i visst syfte m. m.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att lagutskottets utlåtande nr 37 skulle sättas främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 4,22 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 21 april.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran lagutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande nr 37, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring af expropriationslagstiftningen i visst syfte m. m.

Kammaren åtskildes kl. 3,08 e. m.

In fiden

A. v. Krusenstjerna.
